

אין ספק כי תחול ירידה ניכרת בכמות המעצרים ע"י צה"ל, שכן עפ"י הפריסה מחדש, באזור A לא תהיה נוכחות צבאית ישראלית, שכן מדובר בערים. באזור B סביר להניח כי יקטן מספר העצורים שכן זהו אזור הנתון לשליטה משותפת של צה"ל ורש"פ. אזור C נותר בשליטה ישראלית וסביר כי מספר העצורים יישאר בעינו.

המצב החדש שבו מועברים עצירים ואסירים פלסטינים אל תוך ישראל, "תורם" גם למיעוט מפגשים בתקופה הקריטית של הימים הראשונים למעצר בין העציר לעורך דינו, בשל מדיניות הסגרים המתהדקת והולכת, ובשל המרחק הגיאוגרפי. רבים מעורכי הדין הפלסטינים בשטחים מתקשים להשיג היתרי כניסה לישראל ועלות שירותיו של עורך דין ישראלי - גבוהה בהרבה משל עמיתו הפלסטיני. ועוד - במקרים שהשלטונות אוסרים על מפגש בין העציר לעורך דינו או במקרים של הפעלת עינויים על העצור, הרי עורך הדין הפלסטיני (שאינו חבר בלשכת עורכי הדין הישראלית) אינו יכול לפנות לבג"צ כדי לדרוש הפסקת העינויים או סילוק המכשלה של הצו האוסר מפגש עם מרשו.

מתוך כך שהמוקד הוא המאתר את מקום הימצאם של עצירים ולפיכך "מצוי בתמונה" הכוללת, ומתוך כך שמרבית העצורים מוחזקים בישראל, הרי החלטנו לצעוד צעד קדימה בנדון ולהתחיל לטפל גם באופן פרטני במעוונים - אם בנושא איסור מפגש עם עו"ד ואם כנגד העינויים שעוברים העצירים בחקירות.

בשל כל אלה, אנו מקווים לספק שירותים משפטיים מהירים לעצורים המעוונים בחדרי החקירות של השב"כ בתוך ישראל. על טיפולנו בעניין זה עד כה, נא ראו בפרק עתירות לבג"צ וקדם בג"צ.

ב. עינויים

שלוש הצעות חוק שיובאו בקרוב לאישור הממשלה, קשורות כולן לזכויות עצורים וחשודים. ארגוני זכויות האדם חברו לפעולה משותפת כנגד ניסוחים מסוימים בעניין הצעות החוק ובעד אימוץ קריטריונים הוגנים, המתבססים על ערכי זכויות אדם והדין הבינלאומי.

1. חוק השב"כ - הצעת החוק טרם פורסמה באופן רשמי. עניינה של הצעה, עפ"י פרסומים בעיתונות, קביעת מערכת הסמכה באמצעותה ניתן להתקין תקנות המסדירות סמכויות חקירה שלא תפורסמנה ואף הדיונים לגביהן יהיו חשאיים.

תקנות חשאיות אלה תשמשנה לכאורה בסיס להתיר אמצעי חקירה אלימים, משפילים או אכזריים, הפוגעים בגוף האדם, בנפשו ובכבודו. החשאיות תמנע אפשרות של ביקורת שיפוטית על חוקיות האמצעים. הארגונים החברים בקואליציה מתנגדים לחקיקה נסתרת הקובעת מה מותר ומה אסור בחקירות השב"כ. נתנגד גם להסמכת השב"כ לפגוע בכבוד האדם ובגופו וכן נתנגד למתן היתר לשב"כ לחרוג מאיסורי חוק העונשין.

2. החוק נגד עינויים - באמנה נגד עינויים שאושרה על ידי מדינת ישראל, נקבע:

"2. אין להיאחז בנסיבות חריגות, בין אם מצב מלחמה או איום במלחמה, אי יציבות פוליטית פנימית או מצב חירום אחר, כצידוק לעינויים.

3. אין להיאחז בפקודה של ממונה או רשות ציבורית כצידוק לעינויים".

בעקבות אישור האמנה ע"י מדינת ישראל ולאור החקיקה הספציפית בישראל ליישום האמנה, המליצה לאחרונה ועדה לבדיקת חקיקה נגד עינויים, בראשות היועץ המשפטי לממשלה, לכלול בחוק העונשין סעיף בדבר איסור העינויים.

אנו מחייבים קבלת חוק לאיסור עינויים התואם את הגדרת העינויים באמנה והמיישם במלואן את דרישות האמנה. אנו רואים בהמלצה הבסיסית של הוועדה, לאמץ בחקיקה הפנימית את הוראות האמנה, הזדמנות היסטורית שאין להחמיצה. עם זאת, אנו מתנגדים בתוקף להמלצת הוועדה להגדיר עינויים כדלקמן:

"(א) בסעיף זה, "עינויים" - כאב או סבל חמורים בין גופניים בין נפשיים, למעט כאב או סבל הנובעים מעצם טיבם של אמצעי חקירה או ענישה על פי דין".

הגדרה זו לדעתנו מאפשרת להתיר בחקיקת משנה אמצעי חקירה הגורמים לעינויים - ואף ניתן יהיה על פיה להתיר עינויים של ממש, ללא הגבלה.

עדיף בעינינו שלא יחוקק כלל חוק נגד עינויים, על פני קבלת הצעת החוק המנוסחת באופן זה - הצעה זו עומדת בסתירה לאמנה!

3. קבילות הודאות - בנושא זה עוסקת הצעת החוק השלישית: הרשעה על סמך הודאה בלבד והעילות למשפט חוזר.

ועדה שמונתה הציעה הצעות מועילות לעניין הפיקוח על החקירה ותיעוד החקירה לעניין זכויותיו של חשוד בעת החקירה.

אולם בנושא המרכזי - מבחן קבילות חדש להודאות, הציעו רוב חברי הוועדה הצעה שלדעתנו עלולה להצדיק אלימות בחקירה ואמצעי חקירה משפילים.

אנו מתנגדים למבחן הקבילות הנ"ל. לדעתנו, כל אלימות וכל השפלה (ולא כהגדרת הוועדה "לבד מאלימות של ממש" ואמצעים "שאינן בהם השפלה קשה") יפסלו הודאה מלשמש כראיה בבית המשפט.

אנו תומכים בהצעת החוק "כבוד האדם בחקירה" שהציעו כמה חברי כנסת, לפיה כל הודאה שהושגה באמצעות עינויים, יחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל, אלימות או איום באלימות, לא תהא קבילה בכל הליך שיפוטי.